Lieta Nr.A42916809

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Jelgavā 2010.gada 14.decembrī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnese S.Ozola,

piedaloties pieteicējam *S.O.* un atbildētāja Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Ieslodzījuma vietu pārvaldes pilnvarotajai pārstāvei *I.O.*,

atklātā tiesas sēdē Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *S.O.* (turpmāk tekstā – pieteicējs) pieteikumu par Jelgavas cietuma faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku, ilgstoši turot pieteicēju Jelgavas cietuma kamerās vienu pašu un nenodrošinot pieteicēju ar tam nepieciešamo uzturu atbilstoši pieteicēja reliģiskajai pārliecībai.

Aprakstošā daļa

[1] Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieks, izskatot pieteicēja sūdzību par turēšanas apstākļiem un uzturu Jelgavas cietumā, 2009.gada 5.janvāra lēmumā Nr.1/13-O/5680 (turpmāk – Lēmums) cita starp norādījis, ka kopumā sadzīves apstākļi Jelgavas cietumā (turpmāk arī – iestāde) atbilst spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, bet to pietuvināšana Eiropas līmeņa sadzīves apstākļiem ieslodzījuma vietās nepieciešama cietuma rekonstrukcija, kas plānota nākotnē. Cietuma administrācija dara visu iespējamo, lai dzīve ieslodzījuma vietā būtu pēc iespējas pietuvināta dzīvei ārpus cietuma raksturīgajiem pozitīvajiem aspektiem.

Saistībā ar uzturu Lēmumā norādīts, ka pieteicējam ir tiesības veģetāros ēdienus iegādāties par saviem līdzekļiem cietuma veikalā. Spēkā esošie normatīvie akti neparedz pienākumu brīvības atņemšanas vietu administrācijai nodrošināt ieslodzītos ar veģetāru uzturu. Jautājums par veģetāriešu uztura normu ieviešanu tiks lemts.

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2009.gada 30.jūlijā saņemts pieteicēja pieteikums, no kura izriet lūgums tiesai atzīt par prettiesisku iestādes rīcību, kas izpaudusies ievietojot (turot) pieteicēju cietuma kamerā vienu pašu (vieninieku kamerā) un nenodrošinot pieteicēju ar tam nepieciešamo uzturu atbilstoši reliģiskajai pārliecībai. Pieteikumu pieteicējs pamatojis ar šādiem argumentiem:

[2.1] Pieteicējs norāda, ka no 2008.gada 29.februāra Jelgavas cietuma administrācija, ar nolūku apspiest pieteicēju, viņu ir ievietojusi vienvietīgā kamerā, kurā nav ne tualetes, ne karstā ūdens, no grieztiem krīt apmetums un pelējums, ir caurvējš un aukstums, nav normālas dienas gaismas.

[2.2] Pieteicējs norāda, ka saskaņā ar viņa reliģisko pārliecību, viņš nedrīkst uzturā lietot gaļu, zivis, olas, taukus, sīpolus, ķiplokus, tēju un kafiju, sēnes. Pieteicējs ir vairākkārt Jelgavas cietuma administrācijai lūdzis nodrošināt viņam viņa reliģiskai pārliecībai (krišnaīts) atbilstošu uzturu. Pieteicējs norāda, ka viņam nav iespēju saņemt karstos ēdienus.

[3] Ieslodzījuma vietu pārvalde (turpmāk arī – atbildētājs vai Pārvalde) savā rakstveida paskaidrojumā tiesai pieteicēja pieteikumu uzskata par nepamatotu un lūdz noraidīt, to pamatojot šādi:

[3.1] Atbildētājs norāda, ka jautājums par pieteicēja ievietošanu kādā no kamerām ir iekšējs lēmums un nav pakļauts administratīvās tiesas kontrolei. Ar mērķi nodrošināt brīvības atņemšanas soda efektīvāku izpildi un iekšējās drošības apstākļus ieslodzījuma vietā, cietuma

administrācijai ir piešķirta zināma rīcības brīvība lēmuma pieņemšanā par notiesāto izvietošanu kamerās, ņemot vērā brīvās vietas kamerās, notiesāto psiholoģisko saderību, izglītības līmeni un veselības stāvokli.

[3.2] Prasības, kādas ir jāievēro, nodrošinot notiesātās personas ar uzturu, ir noteiktas Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumos Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uzturu un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām".

[3.3] Atbildētājaprāt, pieteicēja prasījums par uzturu nav skatāms administratīvā procesa kārtībā, bet gan jautājums izlemjams Satversmes tiesā.

[4] Tiesas sēdē pieteicējs prasījumu uzturēja, paskaidrojumos pamatojoties uz pieteikumā tiesai norādītajiem argumentiem. Papildus pieteicējs paskaidroja, ka vienvietīgā kamerā, precizējot pieteicējas norādīja - divvietīgā kamerā viens pats, viņš tiek turēts 4 gadus, bez nopietna iemesla; bija atsevišķi laika posmi, kad kamerā tika ievietota vēl kāda persona. Pieteicējs nepiekrita Jelgavas cietuma sniegtajai informācijai par viņa turēšanas laikiem cietuma kamerās, norādot, ka attiecīgajās kamerās sēdējis viens pats, bet bija brīži, kad kamerā tika ievietots vēl kāds ieslodzītais.

Pieteicējs paskaidroja, ka kopš 1990.gada viņš ir veģetārietis un Daugavgrīvas cietumā viņam tika nodrošināts atbilstošs ēdiens, arī tagad kopš š.g. februāra Jelgavas cietumā šis jautājums ir atrisināts.

[5] Tiesas sēdē atbildētāja pārstāve prasījumu neatzina, balstoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumos norādītajiem apsvērumiem. Papildus paskaidroja, ka Jelgavas cietuma administrācijas rīcībā nav saskatāms, ka pieteicējam būtu ierobežotas cilvēktiesības. Pieteicējam iespēju robežās tiek nodrošināts atbilstošs ēdiens, kā arī pieteicējs apmeklē medicīnas darbiniekus, garīdznieku, cietuma administrāciju.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, izvērtējot lietas materiālus kopsakarā ar tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem, atzīst, ka pieteikums ir apmierināms daļēji, bet daļā ir izbeidzama tiesvedība.

[7] Lai kādu lēmumu vai rīcību atzītu par izskatāmu administratīvā procesa kārtībā, attiecībā uz iestādei īpaši pakļautām, tajā skaitā apcietinājumā turētām un notiesātām personām, nepieciešams konstatēt, ka ar konkrēto lēmumu vai rīcību būtiski tiek ierobežotas personas cilvēktiesības. Lai to konstatētu, pirmām kārtām ir identificējama cilvēktiesība. Ja cilvēktiesība ir identificējama, tad – vai konkrētajos apstākļos ir konstatējams būtisks attiecīgās cilvēktiesības aizskārums (*sal. sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 7.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-576 7.punktu, 2007.gada 23.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKA– 311/2007 8.punktu*).

[8] Tiesa vispirms izvērtēs pieteikuma pieļaujamību daļā par iestādes faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicējam viņa reliģiskajai pārliecībai atbilstošu uzturu.

No lietas materiāliem izriet, ka iestāde, laikā posmā kopš pieteicējs atrodas Jelgavas cietumā – no 2008.gada 29.februāra, nav nodrošinājusi viņu ar veģetāru uzturu, Lēmumā norādot, ka šāda veida produktus pieteicējs var iegādāties cietuma veikalā.

Nepieciešamību lietot tikai veģetāru uzturu pieteicējs sūdzībā Pārvaldei norādījis, ka ir veģetārietis (*lietas 28.lapa*), bet pieteikumā tiesai pamatojis ar savu reliģisko pārliecību – viņš esot vaišnava (krišnaīts) (*lietas 5.lapa*). Tiesas sēdē pieteicējs paskaidroja, ka viņš esot veģetārietis no 1990.gada.

Latvijas Republikas Satversmes 99.pants noteic, ka ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību (..). Arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 9.pants noteic, ka ikvienam cilvēkam ir tiesības uz domu, apziņas un reliģijas brīvību; šīs tiesības ietver arī brīvību mainīt savu reliģisko pārliecību vai ticību un

nodoties savai reliģijai vai ticībai, kā vienatnē tā kopā ar citiem, piekopjot kultu, izpildot reliģiskas vai rituālas ceremonijas un sludinot mācību. Brīvība nodoties savai reliģijai vai ticībai var tikt ierobežota tikai likumā paredzētajā kārtībā tai apmērā, kas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, lai nodrošinātu sabiedrisko drošību, saglabātu sabiedrisko kārtību, aizsargātu veselību vai morāli, vai aizsargātu citu cilvēku tiesības un brīvības.

Tiesa atzīst, ka nav pamata apšaubīt pieteicēja apgalvojumu, ka viņš ir pārliecināts veģetārietis. Tāpat tiesai nav pamata apšaubīt pieteicēja apgalvojumu, ka viņš ir kādas reliģijas uzskatu atbalstītājs.

[9] No pieteikuma un tiesas sēdē paskaidrotā izriet, ka, pieteicējaprāt, ir ierobežotas viņa cilvēktiesības – reliģiskās pārliecības brīvības pārkāpums. Pieteicējs atbilstoši saviem reliģiskajiem uzskatiem neēd gaļu, zivis, olas, putna gaļu, taukus, sīpolus, ķiplokus, sēnes, nedzer tēju un kafiju.

Augstākās tiesas Senāts ir atzinis, ka atbilstoši gan Latvijas konstitucionālajai normai, gan minētajām starptautisko tiesību normām reliģijas brīvība sastāv no divām daļām – iekšējās ticības, kas attiecas uz personas *forum internum* un ir absolūta tiesība, jo katram ir tiesības ticēt vai neticēt kam tas vēlas, un reliģiskās pārliecības izpaušanas, kas nav absolūta tiesība. Vēlme rīkoties atbilstoši reliģiskajai pārliecībai vai paust savus reliģiskos uzskatus balstās reliģiskajā mācībā. No tiesību viedokļa katrā gadījumā ir izvērtējams, vai konkrētā izpausme ietilpst reliģiskās brīvības tvērumā (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 6.maija spriedumu lietā Nr.SKA-160/2010 24.punktu*).

Tātad konkrētajā gadījumā nepieciešams noskaidrot, vai veģetāra uztura izvēle ir cieši saistīta ar konkrēto reliģiju – vai ir tās sastāvdaļa.

[10] Tiesa no turpmāk norādītajiem apstākļiem secina, ka konkrētajā gadījumā pieteicēja uzskati par veģetāra uztura izvēli varētu būt saistīti ar konkrētās reliģijas brīvību vai izpausmes formām, bet vērtējams, vai valstij būtu pozitīvs pienākums pieteicējam nodrošināt veģetāru uzturu.

Tiesa, izvērtējot vispārpieejamu informāciju par reliģijām, secina, ka „veģetārisms un reliģija ir cieši saistīti vairākās austrumu reliģiski filosofiskajās mācībās, piemēram, hinduismā, džainismā un budismā. Džainismā veģetārisms ir obligāts, hinduismā un Mahājānas budismā to aizstāv daži ietekmīgi svētie raksti un reliģiskās autoritātes. Salīdzinoši tādās reliģijās kā jūdaisms, kristietība un islāms veģetāru uzturu neatbalsta galvenās autoritātes. Tomēr kristietībā ir atsevišķi atzari, kas atzīst veģetārismu balstoties reliģiskos argumentos. Citas konfesijas, kas aizstāv nepieciešamību izvēlēties veģetāru uzturu, ir Septītās dienas adventisti, rastafari un Harē Krišnas kustība." (*sk. http://lv.wikipedia.org/wiki/Veģetārisms_reliģijā*) Apskatot Harē Krišnas kustības jeb Krišnas apziņas biedrības darbības principus, secināms, ka šī reliģija – „Krišnas apziņa – tas nav kults, bet gan pašrealizācijas ceļš, ko ar reliģiju saista tikai ticība Krišnam kā visa Radītājam. Dzīves pamatlikums ir garīga pilnveidošanās, „es" realizācija, saplūšana ar dievišķo." (*sk.turpat*).

Attiecībā uz veģetāra uztura izvēli konstatējams, ka Harē Krišnas kustības sekotājiem ir ieteikti noteikti paņēmieni, kas ļauj ātrāk sasniegt vēlamo mērķi – garīgo labumu, daudzinot Harē Krišnu, tādējādi vieglāk sekojot minētajiem principiem. Proti, daži no šiem principiem, kas jāievēro , lai pilnveidotos garīgā dzīvē, ir jāēd tikai tīrs veģetārs ēdiens, t.i., jāizvairās no gaļas, zivīm un olām, un jāatsakās no apreibinošām vielām (narkotikām, alkohola, cigaretēm, arī no kafijas un melnās tējas) (*sk. http://www.gauranga.lv/by/jp.htm*).

No iepriekš minētās informācijas, tiesas ieskatā, konkrētā reliģiskā kustība neaizliedz to sekotājiem uzturā lietot minētos produktus – tā nav kā obligāta prasība (princips vai reliģiskās izpausmes veids) kā, piemēram, džainismā – kad veģetārisms ir obligāts.

Līdz ar to tiesa uzskata – tas, ka pieteicējs pats labprātīgi ir izvēlējies kļūt par veģetārieti, tādējādi cenšoties pēc iespējas vairāk ievērot konkrētas kustības (reliģijas) pamatprincipus, nav pamats atzīt, ka Krišnas kustībā pastāvētu aizliegums lietot noteiktus pārtikas produktus.

[11] Tomēr, neskatoties uz iepriekš minēto, tiesas ieskatā šādos gadījumos ir ņemamas vērā Senāta izteiktās atziņas: "Reliģiskajai pārliecībai atbilstoša uztura lietošana kā atsevišķu reliģiju nozīmīga sastāvdaļa, Senāta ieskatā, neapšaubāmi ietilpst reliģijas brīvības tvērumā. Turklāt tiesību konstatēšanai nav nozīmes, vai persona atrodas ieslodzījuma vietā. Tas, vai valsts pamatoti ierobežo ieslodzījumā esošas personas reliģijas brīvību, neņemot vērā vēlmi ēst tās reliģiskajiem uzskatiem atbilstošu pārtiku, ir jautājums, kas izvērtējams atbilstoši Satversmes 116.pantā, Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 9.pantā un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 18.pantā minētajiem kritērijiem: vai ierobežojums noteikts ar likumu; vai tam ir leģitīms mērķis; vai tas nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā." (*skat. Senāta 2010.gada 6.maija sprieduma lietā Nr.SKA-160/2010 24.punktu*).

Saskaņā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 9.panta otro daļu brīvība nodoties savai reliģijai vai ticībai var tikt ierobežota tikai likumā paredzētajā kārtībā tai apmērā, kas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, lai nodrošinātu sabiedrisko drošību, saglabātu sabiedrisko kārtību, aizsargātu veselību vai morāli, vai aizsargātu citu cilvēku tiesības un brīvības.

Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) praksē ir atzīts, ka, neskatoties uz to, ka valstij ir atstāta rīcības brīvība, ja iestāde neatrod taisnīgu līdzsvaru starp cietuma administrācijas interesēm un prasītāju, proti, tiesības paust savu reliģiju caur reliģijas noteikumu ievērošanu, tiek pārkāpts Konvencijas 9.pants (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 7.decembra sprieduma lietā Jakobski pret Poliju (18429/06) 54.punktu*).

Tiesa no lietas materiāliem nekonstatē, ka iestāde vai Pārvalde būtu norādījusi uz kādiem īpašiem apstākļiem, kas radītu būtiskus šķēršļus vai grūtības (tehniskas, materiālas vai finansiālas), lai konkrētajā gadījumā nespētu nodrošināt pieteicēju ar attiecīgu uzturu. Turklāt kā izriet no tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem, pieteicējs Jelgavas cietumā ar tam atbilstošu (veģetāru) uzturu pēdējā laikā tiek nodrošināts; turklāt šādu uzturu pieteicējs saņēmis citās ieslodzījuma vietās. Līdz ar to, tiesas ieskatā, iestāde spēj atrast taisnīgu līdzsvaru starp visiem iestādē esošajiem ieslodzītajiem, ievērojot arī pieteicēja īpašās intereses.

Tiesa arī nekonstatē, ka saskaņā ar pieteicēja reliģiskajiem uzskatiem, nodrošinot viņu ar veģetāru uzturu, iestādei būtu kādā īpašā veidā jāgatavo kāds no ēdieniem vai tam būtu nepieciešami īpaši produkti; kā arī, vai tas, ka pieteicējam tiek nodrošināts veģetārs uzturs, radītu traucējumus cietuma administrācijai, samazinot noteikto uzturu citiem ieslodzītajiem.

Tiesa arī norāda, ka ECT iepriekš minētajā lietā, atsaucoties uz Eiropas cietuma noteikumiem, atzīstot tos par ieteikumu ar nesaistošu raksturu, norādījusi, ka tie iesaka, ka ieslodzītie ir jānodrošina ar pārtiku, ņemot vērā to reliģiju (*skat. turpat 53.punktu*).

[12] Ņemot vērā iepriekš konstatēto, tiesa atzīst, ka konkrētajā gadījumā – pieteicējam atrodoties Jelgavas cietumā ir nepamatoti ierobežotas pieteicēja cilvēktiesības – reliģijas brīvība, nenodrošinot pieteicēju ar veģetāru uzturu.

Tas, ka ārējie normatīvie akti, piemēram, Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumi Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uzturu un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" neparedz gadījumus un kārtību, kādā ieslodzījumā esoša persona nodrošināma ar tās reliģiskajiem uzskatiem atbilstošu uzturu, nav pamata iestādei vai tiesai atteikties vispār šādu jautājumu risināt. Minētais izriet no APL 15.panta 12.daļā noteiktā, kas noteic, ka iestāde un tiesa nedrīkst atteikties izlemt jautājumu, pamatojoties uz to, ka šis jautājums nav noregulēts ar likumu vai citu ārējo normatīvo aktu (iestāžu un tiesu juridiskās obstrukcijas aizliegums). Tās nedrīkst atteikties piemērot tiesību normu, pamatojoties uz to, ka šī tiesību norma neparedz piemērošanas mehānismu, ka tas nav pilnīgs vai nav izdoti citi normatīvie akti, kas tuvāk regulētu attiecīgās tiesību normas piemērošanu. Tas neattiecas tikai uz gadījumu, kad nav izveidota vai nedarbojas iestāde, kurai šī tiesību norma ir jāpiemēro vai citādā veidā jāpiedalās tās piemērošanā.

Tādējādi, pamatojoties uz iepriekš minēto tiesību normu, tiesa noraida atbildētāja argumentu, ka pieteicējam ar iepriekš minētajiem Ministru kabineta noteikumiem nevar tikt

radītas individuāla rakstura tiesiskās sekas un šajos noteikumos noteiktais regulējums attiecībā uz pieteicēju un viņam nodrošināmo uzturu nav izskatāms un izvērtējams administratīvā procesa ietvaros.

Tiesa konkrētajā gadījumā attiecībā uz pieteicēju konstatē tieši šo izņēmumu no vispārējās kārtības, kad iestāde, neievērojot konstitucionālās un starptautiskās tiesību normas, radījusi personai viņas tiesību aizskārumu. Attiecīgi tiesa atzīst, ka ir atzīstama par prettiesisku atbildētāja faktiskā rīcība, nenodrošinot pieteicēju ar viņa reliģiskajiem uzskatiem atbilstošu – veģetāru uzturu, atrodoties Jelgavas cietumā.

[13] Turpmāk tiesa izvērtēs pieteikuma pieļaujamību daļā par iestādes rīcību, ilgstoši turot pieteicēju Jelgavas cietuma kamerās vienu pašu. Proti, vai ir konstatējama necilvēcīga, cilvēku cieņu pazemojoša un slikta izturēšanās pret pieteicēju – vai, turot pieteicēju vienu pašu cietuma kamerā, ir konstatējams spīdzināšana un necilvēcīga vai pazemojoša apiešanās vai sodīšana, vērtējot cilvēktiesību ierobežojuma būtiskumu.

Kā jau ierisinot lietu, tika konstatēts, ka APL izpratnē svarīgi ir konstatēt cilvēktiesību ierobežojuma būtiskumu attiecībā pret konkrētu personu, proti, jāņem vērā personas statuss, apstākļi, kādos konkrētā persona atrodas, un citi faktori, kas katrā konkrētā gadījumā var būt svarīgi, lemjot jautājumu, vai lēmums vai rīcība būtiski skar konkrētās personas cilvēktiesības. Jāņem vērā, ka ieslodzījumā esošajām personām, jābūt nodrošinātam noteiktam cilvēktiesību apjomam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos attiecībā pret to. Ieslodzītajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām jābūt nodrošinātām cilvēktiesībām atbilstošā apjomā *(sk. Senāta 2006.gada 15.jūnija lēmuma lietā Nr.SKA-348 11.punkts, 2007.gada 14.februāra lēmuma lietā Nr.SKA-186/2007 7.punkts, 2007.gada 15.jūnija lēmums lietā Nr.SKA-404/200711.punkts).*

Konvencijas 3.pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Kā norādījusi ECT, Konvencijas 3.pants nostiprina vienu no demokrātisko sabiedrību visbūtiskākajām pamatvērtībām un tas kategoriski aizliedz spīdzināšanu un necilvēcīgu vai pazemojošu apiešanos vai sodīšanu neatkarīgi no apstākļiem un upura darbībām *(sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 49. punkts).* Attieksmei ir jāsasniedz cietsirdības minimālais līmenis, lai tiktu piemērots Konvencijas 3.pants. Šī minimuma novērtēšana ir relatīva, proti, tā ir atkarīga no tādiem lietas apstākļiem kā šādas apiešanās ilgums, tās iedarbība uz personas fizisko stāvokli un psihi, dažos gadījumos arī no personas dzimuma, vecuma un veselības stāvokļa *(sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" 95.punkts).*

Jo īpaši attiecībā uz personām, kam atņemta brīvība, Konvencijas 3.pants uzliek valstij pozitīvu pienākumu nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai soda izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošinātas *(sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 51.punkts, 2002.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" 95.punkts)*. Kad tiek novērtēti ieslodzījuma apstākļi, jāņem vērā šo apstākļu kopējā iedarbība (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 15.jūlija spriedums lietā „Kalašņikovs pret Krieviju", 95.punkts).*

Tātad „(..) Meklējot, vai kāda īpaša apiešanās forma ir pazemojoša Konvencijas 3.panta izpratnē, jāizvērtē, vai mērķis bija konkrēto personu pazemot vai noniecināt un vai, vērtējot pēc tās sekām, apiešanās veids aizskāra viņa personību veidā, kas ir nesavienojams ar 3.pantu." (sk. Senāta 14.punkts)

Tiesa no iepriekš minētā un pieteicēja pieteikuma un tiesas sēdē sniegtajiem paskaidrojumiem secina, ka pieteicējs konkrētajā gadījumā norādījis uz to, ka viņš nepamatoti tiek turēts Jelgavas cietuma kamerās viens pats, ar nolūku apspiest viņu – kas ir cilvēktiesību

pārkāpums. Minēto apstākļu dēļ pieteicējs uzskata, ka viņam tiek pasliktināts soda izciešanas režīms.

[14] Tiesa, ņemot vērā Jelgavas cietuma sniegto informāciju (*lietas 71.lapa*) par periodiem, kādās no cietuma kamerām un cik ilgi pieteicējs tajās turēts, secina, ka nav konstatējams būtisks pieteicēja cilvēktiesību pārkāpums. Šāds tiesas secinājums pamatojas uz turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

Atbilstoši Latvijas sodu izpildes kodeksa (LSIK) 50.[4] sestajā daļā noteiktajam notiesātos, kas izcieš sodu slēgtajos cietumos zemākajā režīma pakāpē, var izvietot vienieslodzījuma kamerās uz laiku līdz sešiem mēnešiem.

Arī iepriekš minētie Eiropas cietumu noteikumu (*Eiropas Padomes Ministru komitejas 2006. gada 11. janvāra ieteikums Rec(2006*)) 18.5.-18.7. apakšpunkts noteic, ka pa nakti ieslodzītos parasti izmitina vienvietīgās kamerās, izņemot tos gadījumus, kad vairākiem ieslodzītajiem vēlams nakšņot vienā guļamtelpā; vairākus ieslodzītos vienā telpā izmitina tikai tad, ja šī telpa ir piemērota tādam mērķim, turklāt tajā izmitina ieslodzītos, kuri spēj saprasties savā starpā; cik vien iespējams, ieslodzītajiem, pirms tiem liek nakšņot vienā guļamtelpā, piedāvā alternatīvu.

ANO Ieslodzīto režīma minimālie standartnoteikumi (apstiprināti 1955.gadā) arī iesaka dzīves apstākļus ieslodzījuma vietā – proti, katram ieslodzītajam ir jāpavada nakts savā kamerā vai istabā. Ja īpašu iemeslu dēļ, piemēram, īslaicīgas pārslogotības, ieslodzījuma vietas centrālajai administrācijai ir jāatkāpjas no šī likuma, - nav vēlams, ka istabā vai kamerā tiek ievietoti 2 ieslodzītie. Tur, kur tiek lietotas kopējās guļamtelpas, ieslodzītie ir īpaši jāatlasa, lai viņi spētu sadzīvot cits ar citu šajos apstākļos (..) (9.punkts).

Kā izriet no lietas materiāliem, pieteicējs Jelgavas cietumā uzsāka soda izciešanu slēgta tipa cietumā soda izciešanas režīma zemākajā pakāpē. Līdz ar to tiesa atzīst, ka bija pieļaujams, ka pieteicējs varēja tikt izvietots pat vienieslodzījuma kamerā uz laiku līdz sešiem mēnešiem.

Savukārt, konkrētajā gadījumā, no iepriekš norādītās cietuma informācijas izriet, ka pieteicējs dažādos periodos bija izvietots kamerās ar mainīgu notiesāto skaitu, kā arī bija periodi, kad pieteicējs kamerās atradies viens pats.

Tomēr, lai atzītu, ka ilgstoša atrašanās kamerā vienam, ir uzskatāma par necilvēcīgu attieksmi, ir nepieciešams izvērtēt visus apstākļus un to kopējo iedarbību uz personas ieslodzījuma apstākļiem.

Kā atzinusi ECT turēšana augstas drošības režīmā pati par sevi nav necilvēcīgi pazemojoša. Tomēr ilgstoša izolācija no sabiedrības ir nevēlama, kas var radīt sociālu iemaņu zudumu un var kaitēt personas statusam, un šādi apstākļi var sasniegt necilvēcīgu attieksmi. Novērtējot, vai šāds pasākums var ietilpt Konvencijas 3.panta prasībā, konkrētā gadījumā, ir jāņem vērā konkrētos nosacījumus, pasākumu un tā ilgumu, attiecīgo mērķi un tā ietekmi uz attiecīgo personu (..) (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 4.februāra spriedums lietā „Van der Ven pret Nīderlandi", 51.punkts)*

Tādējādi katrā konkrētā gadījumā ir ņemami vērā visi apstākļi, kādi pastāv ieslodzījuma vietā, piemēram, notiesātā tiesības (garantijas) konkrētajā soda izpildes režīmā.

Šajā lietā tiesa nekonstatē, ka pieteicēja turēšana kamerās vienu pašu būtu ilgstoša un tas būtu pamats atzīt, ka pieteicējs tādējādi tiktu pazemots vai noniecināts. Tiesa konstatē, ka katrs no šiem laika posmiem, kādos pieteicējs atradies kamerās viens pats, nav ilgstošs, ņemot vērā, ka pieteicējs nav apstrīdējis to, ka viņam tiktu liegtas citas ieslodzījuma vietā pieejamās garantijas (tikšanās ar ģimenes locekļiem, telefonsarunas, iepirkšanās cietuma veikalā, pastaigas, grāmatu saņemšana no bibliotēkas, radio klausīšanās vai televīzijas pārraides skatīšanās, tikšanās ar garīdznieku vai dievkalpojuma apmeklēšana), sarakste vai tas, ka viņš būtu pilnībā izolēts no citiem ieslodzītajiem.

Tādējādi, tiesas ieskatā, attiecībā uz pieteicēja atrašanos vienam pašam kamerās – ne ilgums, ne apstākļu smagums nav pārsniedzis tās likumīgās prasības, kas nepieciešamas noteiktā režīma ievērošanai.

Saistībā ar apstākļiem kamerās, atbildētājs ir norādījis, ka kamerās nonāk dienas gaisma, tās ir aprīkotas ar dienas gaismas spuldzēm un svaigu gaisu kamerā nodrošina ventilators; kopumā sadzīves apstākļi atbilst spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.

Tiesa no lietā esošā Veselības inspekcijas kontroles akta (*lietas 34.-36.lapa*) konstatē, ka cietuma sadzīves apstākļi kopumā ir pieņemami – nav vērtējami kā necilvēcīgi un pazemojoši un neapstiprina pieteicēja teikto.

[15] Saskaņā ar APL 1.panta trešo daļu administratīvais akts, cita starpā, ir arī lēmums, kas būtiski ierobežo iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Kā atzinis Senāts, iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai (*sk. Senāta 2006.gada 24.janvāra lēmuma lietā Nr. SKA-110/2006 8.punktu*). Tādējādi būtiskuma kritērijs piemērojams arī gadījumā, ja pieteikums iesniegts par iestādes faktisko rīcību.

Būtiskuma kritērijs attiecībā uz cilvēktiesību ierobežojumu ir obligāts, lai atzītu, ka lieta vispār ir izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Līdz ar to, ja tiesa atzīst, ka nav konstatējams cilvēktiesību ierobežojuma būtiskums, tiesvedība lietā ir izbeidzama.

Ņemot vērā iepriekš konstatēto [14], – ka nav konstatējams būtisks pieteicēja cilvēktiesību pārkāpums, ilgstoši turot pieteicēju Jelgavas cietuma kamerās vienu, tiesvedība šajā daļā ir izbeidzama, pamatojoties uz APL 282.panta 1.punktu, jo lieta šajā daļā nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu un 289.-291.pantu, 282.panta 1.punktu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

apmierināt daļēji *S.O.* pieteikumu.

Atzīt par prettiesisku Jelgavas cietuma administrācijas faktisko rīcību, nenodrošinot pieteicēju ar tam nepieciešamo uzturu atbilstoši pieteicēja reliģiskajai pārliecībai.

Izbeigt tiesvedību lietā daļā par Jelgavas cietuma faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku, ilgstoši turot pieteicēju Jelgavas cietuma kamerās vienu pašu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā 20 dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnese S.Ozola